УДК 37.032-053.66-792.8

Василь Чуба,
м. Херсон

ВИХОВНІ МОЖЛИВОСТІ ХОРЕОГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ

У статті досліджено функції хореографічного мистецтва та його вплив на розвиток моральних, розумових, фізичних якостей дитини. Охарактеризовано виховний ресурс мистецтва, яке є каталізатором усіх творчих потенцій особистості, розвиває особистісні, специфічні якості у професійній діяльності. Проаналізовано виховне значення танцювального образу в процесі розвитку особистості. Акцентовано увагу на педагогічних можливостях народної танцювальної творчості, яка зумовлює формування національної самосвідомості, є вагомим чинником естетичного, емоційного, інтелектуального розвитку дитини.

Ключові слова: *хореографічне мистецтво, танцювальний образ, процес виховання, особистість дитини.*

Постановка проблеми. В умовах демократизації суспільних відносин, змін у соціально-економічній сфері, культурі та освіті особливої ваги набуває питання гармонійного розвитку молодого покоління. Явища краси, піднесеного, прекрасного мають для кожної людини особливе емоційно-духовне значення.

© В. Чуба, 2015

Сутність людини єдина, цілісна, всі аспекти її життя (ідейно-політичні, моральні, естетичні тощо) перебувають в органічній єдності й розвиваються у взаємозв'язку. Єдність різних видів виховання визначається єдністю кінцевої мети кожного з них – формування всебічно розвиненої, гармонійної особистості. Кожний аспект виховання не виступає як самоціль. Неможливо виховувати частинами чи почергово – морально, естетично, інтелектуально тощо. Особистість завжди виховується цілісно. Єдність духовної сутності особистості обумовлює внутрішній взаємозв'язок усіх напрямів виховання. Комплексний підхід до виховання дає можливість здолати однобічність у навчально-виховній роботі, забезпечує цілісність фізичного, психічного, соціального розвитку особистості дитини, її здібностей у всіх сферах діяльності, спілкування.

Комплексність у вихованні – це розкриття внутрішніх зв'язків між усіма напрямами виховання, між різноманітними його засобами та методами. Так, комплекс педагогічних дій забезпечує гармонійність, цілісність формування особистості учня.

Естетичне виховання має універсальний характер впливу на особистість через різні види мистецтва, форми людської діяльності, крізь призму ставлення до природи, суспільних явищ і людини. Естетичне виховання як процес формування естетичного ставлення до дійсності та активізації творчої діяльності особистості за законами краси має розглядатися комплексно, тому що воно є частиною розумового, морального, трудового, фізичного виховання. Кожен компонент естетичного ставлення (естетичне сприйняття, естетичні почуття, оцінка, судження, смак, ідеал, потреби, творчий потенціал) визначається розумовою, моральною, емоційною, духовною діяльністю учня і викликає суттєві зміни в його світогляді, переконаннях, поведінці, перетворює його на суб'єкта естетичної діяльності, сприяє комплексному розвитку його творчих сил і здібностей згідно з об'єктивними законами краси.

Аналіз досліджень і публікацій. В. Шацька визначила предмет естетичного виховання як «виховання здатності цілеспрямовано сприймати, відчувати і правильно розуміти і оціню-

вати красу в навколишній дійсності – у природі, у суспільному житті, праці, явищах мистецтва» [15, с. 9].

Підкреслюючи вплив мистецтва на формування особистості дитини, дослідники (Н. Сакуліна, Е. Флеріна та ін.) стверджують, що мистецтво підносить духовний стан людини, сприяє всебічному і гармонійному розвитку особистості, породжує оптимізм, соціальну активність, спрямовує її сили і здібності на досягнення вищих цінностей суспільства: людського щастя, добра, краси, духовного відродження.

Сутність мистецтва як форми суспільної свідомості полягає у художньо-образному відображенні дійсності, у створенні художньо-естетичних цінностей, спрямованих на духовне збагачення особистості, задоволення її естетичних потреб, пробудження високих, благородних почуттів, потяг до творчості. Мистецтво ефективно впливає на формування суспільної свідомості, на духовний розвиток суспільства.

Мистецтво – продукт суспільного розвитку. Кожна історична епоха вносила щось своє в художнє освоєння світу. Мистецтво своєрідно збагачує досягнення науки, культури, політики, моралі, економіки, пронизуючи багатогранні прояви соціального життя. Зміни в суспільному житті в свою чергу впливають на розвиток мистецтва, створюючи нові види та жанри, стилі та методи. Специфіка мистецтва полягає в тому, що воно комплексно, гармонійно впливає на почуття, інтелект і волю людини. Комплексність і різноманітність впливу мистецтва на учнів відбувається завдяки багатьом його функціям: пізнавальної, соціальної, виховної, оцінної, комунікативної, естетичної та ін. Мистецтво є каталізатором усіх творчих потенцій особистості. Воно може пробуджувати особистісні, специфічні якості у професійній діяльності. Магічна сила мистецтва виявляється в його здатності за допомогою різних видів і жанрів проникнути в найпотаємніші ділянки психіки, пробудити естетичні переживання, змінити характер і мотиви діяльності людини. Залучення дітей до світу прекрасного у сфері життя і мистецтва здійснюється через ознайомлення їх із художніми творами, особливе місце серед яких займають образотворче мистецтво, література, театр, музика, хореографія.

Хореографія розкриває широкий простір для розвитку творчого потенціалу школярів, дозволяє разом із поширеною виконавською практикою дітей внести в танцювальне навчання й виховання елементи танцювально-творчої діяльності. Синкретичність хореографічного мистецтва передбачає розвиток почуття ритму, вміння чути й розуміти музику, узгоджувати з нею свої рухи, розвивати м'язову силу корпусу й ніг, рухи рук, грацію і виразність. Заняття танцями формують правильну поставу, виховують основи етикету і грамотної манери поведінки в суспільстві, дають уявлення про акторську майстерність. Танець має величезне значення у вихованні національної самосвідомості. Отже, хореографія має величезні можливості для повноцінного естетичного вдосконалення дитини, для її гармонійного духовного та фізичного розвитку [16, с. 63].

Українські вчені відзначають, що хореографічна творчість є одним із засобів всебічного розвитку особистості. Саме хореографічне мистецтво успішно реалізує розвиток зорових, слухових і рухових форм чуттєвого й емоційного сприйняття світу, знімає розумову втому і створює додатковий імпульс для розумової діяльності [13]

Хореографія, на думку К. Голейзовського, є засобом інтелектуального розвитку дитини. Учений вказує на ідейно-смислову наповненість танцю, яка характеризується естетично розвиненими якостями особистості: «Під словом «танець» слід розуміти щось більш змістовне й ідейно осмислене, ніж сукупність технічних прийомів... Це не набір акробатичних трюків, а … мова, … розповідь на певну тему з сюжетом, переказ подій реального життя, зрозуміла і реальна картина навколишнього», яка вимагає від дитини особливого осмислення [8, с. 12].

Особливістю танцювального мистецтва є те, що, на думку відомого балетмейстера А. Борзова, головним засобом створення художніх образів є рухи і положення людського тіла, які складають своєрідну виразну мову. Витоки цієї мови закорінені в характерних рухах і пластичних інтонаціях, народжених у реальному житті. При чому кожен рух має певне смислове значення [4]. Мова танцю – це насамперед мова людських почуттів.

Танцювальний рух має сенс тоді, коли, перебуваючи у сплаві з іншими рухами, служить виявленню образної структури твору.

Узагальненість і багатозначність хореографічної пластики вимагає застосування особливих законів відображення дійсності, які перебувають у поетичній умовності хореографічних образів. Секрет впливу танцю полягає в силі вираження людських бажань, у передачі почуттів високої напруги, у відмежованості від усього випадкового, незначного. Потужний виховний та ідейно-моральний вплив дитина отримує, переживаючи і передаючи ці образи при виконанні танцю (смуток, сум, захват, радість тощо).

Згідно зі специфікою художніх образів, на думку Ю. Борева, хореографічне мистецтво має пізнавальне значення для дитини [3, с. 143]. Діти дізнаються про історію певного періоду, коли виник досліджуваний танець, визначають характер і настрій героїв і т. п.

Ю. Бахрушин вважає, що художній образ в танці передає, з одного боку, об'єктивну картину дійсності, з іншого – суб'єктивне, індивідуальне бачення і втілення її художником. Особливістю художнього образу є те, що він створюється в процесі художнього узагальнення через індивідуально-неповторну форму. Тому при сприйнятті художнього образу від людини вимагається активне художньо-образне мислення, що включає життєві асоціації, фантазію тощо [2, с. 35].

Репертуар танцювального колективу має потужне значення у вихованні естетичної, творчої особистості учня. Правильно підібраний репертуар забезпечує можливість вирішення художньо-творчих і виховних завдань одночасно. Чим багатше і різноманітніше репертуар колективу, тим ширше можливості для розкриття юних обдарувань. У процесі відбору репертуару керівник колективу має передбачати перспективи педагогічного процесу. Реальність репертуару, відповідність його технічним, художнім і виконавським можливостям учасників колективу – це головний критерій при підборі репертуару. Справжня творчість не визнає готових рецептів і правил, і кожна хореографічна постановка, як будь-який твір мистецтва, вимагає оригінального рішення та індивідуального підходу. Відповідальність за реперту-

ар лежить на керівникові, бо репертуар – це обличчя колективу, що демонструє його можливості та розкриває перспективи.

При підборі репертуару керівник повинен враховувати відповідність постановок віку учасників колективу, їх віковій психології і рівню розвитку дітей. Вони мають бути зрозумілі їм самим, тоді їх зрозуміє і глядач. Для однієї тієї ж вікової групи необхідно створювати танці різного жанру: ігрового, сюжетного, жартівливого тощо.

Специфічною особливістю танцювального мистецтва є органічний зв'язок його мови з мовою музики, що в свою чергу сприяє духовному розвитку особистості, формує сприйняття різних жанрів музики. На думку В. Ванслова, «танець завжди існує в єдності з музикою і розкриває розвиток людських переживань, але тільки в іншому зовнішньому прояві: танець – через виразні рухи тіла, а музика – через інтонацію» [5, с. 42].

Безпосередній зв'язок танцю і музики відзначає мистецтвознавець А. Кирилов, який зауважує, що танець і музика володіють загальною сферою виразності, до складу якої входять: темпи, ритми, інтонації, акценти, прискорення, уповільнення і т.п. Саме ця сфера невербальної змістовності і дозволяє двом видам мистецтва взаємодіяти між собою [1, с. 116].

Музика виконує виховну функцію, на чому акцентували увагу Б. Асафьев, Ю. Алієв, Н. Ветлугина, А. Катинене, Д. Кабалевський, О. Радинова, Б. Теплов, К. Тарасова, В. Шацька та ін. Дослідники зауважують, що музика розвиває сферу почуттів, сприяє гармонійному розвитку особистості, здійснює потужний емоційний вплив на людину. Вона примушує радіти і страждати, мріяти і сумувати, думати, сприяє умінню розбиратися в довкіллі, людях, їх взаєминах.

Сучасні наукові дослідження свідчать про те, що, залучаючи дитину до мистецтва танцю, ми розвиваємо його розумово, формуємо творчі здібності, активізуємо сприйняття, уявлення, фантазію, залучаємо до пошукової діяльності, а пошук, на думку Л. Виготського, вимагає розумової активності [6, с. 14].

Виконуючи певні рухи, дитина співвідносить їх із мелодією, художнім образом, а це, у свою чергу, передбачає виникнення певних асоціацій, вимагає аналізу мелодії, розуміння характеру,

співвідношення руху й музики, сприймання художнього образу, передачі емоційного стану. Виконання на сцені класичного, народного або сучасного танців вимагає знання не тільки характеру й техніки виконання рухів, але й певних традицій даного напряму в танці: мистецтва зачіски (наприклад, класичний і російський народний танець не допускають розпущеного волосся у виконавиць, а сучасний може припускати і т. п.); техніці накладення макіяжу (для більш точної передачі художнього образу існують спеціальні прийоми), костюма, правил поведінки на сцені тощо.

У хореографічній діяльності діти із задоволенням вигадують, комбінують рухи, наспівуючи і рухаючись під музику. Хоровод, народний танець, пантоміма, а особливо музично-ігрова драматизація спонукають дітей зображувати картини життя, характеризувати який-небудь персонаж, використовуючи виразні рухи, міміку, жести. При цьому спостерігається певна послідовність: діти слухають музику, обговорюють тему, розподіляють ролі, а потім діють. На кожному етапі виникають нові завдання, що змушують мислити, фантазувати, творити.

Хореографія як вища форма танцювального мистецтва набула національної специфіки, але ступінь співвідношення національного та загальнолюдського має певні особливості.

Національне виховання є одним із головних пріоритетів, органічною складовою освіти. Його мета – виховання свідомого громадянина, патріота, формування в дітей потреби та уміння жити в громадському суспільстві. Національне виховання – це цілеспрямований, систематичний, регульований виховний процес, спрямований на утвердження у свідомості народу національної, культурної, мовної єдності, своєї національної неповторності, значущості. Провідні принципи національного виховання – гуманізм, демократизм, народність, єдність родинного і шкільного впливу, самодіяльність учнів. Хореографія є одним із провідних засобів естетичного і національного виховання дітей [7, с. 41].

Ознайомлення з народною танцювальною творчістю розвиває у дітей почуття гордості за художньо-мистецькі надбання своєї Батьківщини, викликає інтерес до життя і мистецтва своїх предків, виховує любов і повагу до них. При вивченні народних

танцювальних рухів необхідно допомогти дітям зрозуміти національний характер і загальний стиль танцю. Вивчення народних танців, поряд із іншими видами мистецтва, надає великі можливості для національно-виховної роботи з молодим поколінням нашої держави [9, с. 8-13].

Переростання національного в інтернаціональне в мистецтві танцю завжди пов'язане з відкриттям нових хореографічних світів, які є творчим продовженням пізнаного й досягнутого, розширюють горизонти мистецтва за рахунок виявлення самобутніх і сильних сторін, властивих кожній національній культурі. Діалектика взаємозв'язку національного й загальнолюдського в хореографії полягає в тому, що твір хореографічного мистецтва з усіма притаманними йому формами, прийомами, методами національного музичного і танцювального мислення, виходячи з національних рамок, стає явищем інтернаціональним. Знайомство з народною творчістю не тільки збагачує знання дітей, але й виховує повагу і любов до культури інших народів. Народні танці – не тільки захоплююче видовище: вони здійснюють потужний виховний вплив як на виконавців, так і на глядачів.

На фестивалях і різноманітних конкурсах представники різних національностей демонструють різні народні танці: веселі і жартівливі чеські, запальні румунські й болгарських, жагучо-темпераментні угорські й польські, ритмічні іспанські, яскраво-експресивні бразильські тощо. Ці танці різні за змістом, водночас об'єднані спільними рисами, які притаманні художній творчості народів усіх країн: радісним відчуттям життя, світлим оптимізмом, задушевністю, щирістю і простотою.

Специфіка інтернаціонального виховання полягає у формуванні особливого аспекту свідомості та поведінки людини нового суспільства, формування в нього певних принципів, ідеалів і переконань, які відображуються в усіх видах його діяльності та формах спілкування. Інтернаціональне виховання обов'язково має поєднуватися з вихованням у дітей почуття національної гідності, з повагою до інших народів.

Науковці відзначають значення хореографії з позиції морально-естетичного виховання, що реалізується через колективну виконавську діяльність. К. Ушинський зазначав, що

танець зближує всіх виконавців, об'єднує їх спільними переживаннями в «одне сильне чутливе серце». В умовах спільної діяльності добре почуваються і невпевнені діти, що створює сприятливі умови для індивідуального розвитку кожної дитини, а знання законів етики тільки посилює дані прояви [14].

Моральне виховання просякнуте ідеями дружби, миру та співпраці між підлітками, братерської солідарності та взаємоповаги, гуманності. Важливою умовою морального виховання є виховання дітей у колективі. Колектив є дієвим засобом виховання в дитини почуття товариськості, поваги до оточуючих, гуманності та взаємодопомоги, тобто основних принципів взаємин між людьми. Колектив – це школа формування громадської спрямованості особистості дитини. У колективі дитина отримує можливість проявити свої знання, ставлення до інших дітей, до діяльності: прагнення надати допомогу, досягти результату, подбати про однолітків, проявити доброту, працьовитість. Колективізм – моральна якість, що виявляється в товариськості, приналежності до колективу, відчутті обов'язку перед ним, вміння за не обхідності поставити колективні інтереси вище особистих, здатність до співпраці, співпереживання.

У процесі занять хореографією в дітей розвиваються морально-вольові якості: вміння долати труднощі, завершувати розпочату справу, цілеспрямовано працювати, зосереджуючись на головному і т. д. При підготовці до виступів, свят у дітей формуються вміння об'єднуватися для спільної справи, допомагати одне одному, домовлятися про виконання спільної роботи, готувати спеціальні сценічні костюми, а це вимагає певних трудових зусиль, що в свою чергу приносить радість дитині, на чому наголошує Т. Комарова [10].

Хореографія ненав'язливо, мудро виховує. Вона розвиває почуття ритму, координацію, пластику, грацію, зміцнює волю, допомагає стати організованою, цілеспрямованою людиною, з сильним характером і почуттям обов'язку, сприяє фізичному розвитку. Важливу роль хореографії з позиції фізичного вдосконалення і зміцнення здоров'я дитини відзначають у своїх дослідженнях В. Баднін, З. Миронова та ін. Основний вплив хореографії вони вбачають в тому, що специфікою даного мистецтва є

наявність різноманітних рухів, за допомогою яких здійснюється позитивний вплив на організм дитини, відбувається розвиток її опорно-рухового апарату і формуються життєво важливі навички, правильна постава [12].

Доступність засобів впливу хореографії на особистість та їх різноманітність, що дозволяє вирішувати спеціальні завдання, відзначає М. Левін. Створення спеціальних комбінацій, зазначає автор, може застосовуватися в якості корегуючих, а також сприяти підвищенню тонусу стомлених м'язів, відновленню працездатності. Спеціальні комбінації можуть бути спрямовані на розвиток сили м'язів, зміцнення суглобів і підвищення їх рухливості, вони активно впливають на серцево-судинний, нервово-м'язовий і кістково-зв'язковий апарат людини [11, с. 7].

Висновки. Хореографічне мистецтво є засобом формування важливих якостей особистості дитини: розвиток інтелекту, виховання свідомості й самосвідомості, відповідальності, комунікабельності, чуйності до інших людей, ввічливості, працьовитості, акуратності, доброти, уваги і т. п. Специфічність і розмаїття видів і жанрів хореографії дає можливість учням здійснювати внутрішню інтеграцію через діалог танцювальних мов різних народів, жанрів хореографічного мистецтва.

У сучасному світі хореографія стає домінуючим видом мистецтва. За сценічною популярністю вона поступається лише пісенній естраді. Заняття хореографією сприяє естетичному вихованню дітей, розвиває загальну культуру, позитивно впливає на їх фізичний розвиток. Активне знайомство з хореографією формує художній смак дітей. Вони починають помічати й сприймати прекрасне не тільки в мистецтві, а й у житті.

Діти, що відвідують регулярні заняття з хореографії набувають стрункої постави, починають легко, вільно, граціозно рухатися, позбавляються сутулості, незграбності. В них розвивається вестибулярний апарат, покращується координація рухів.

Знайомство з народною танцювальною творчістю не тільки розвиває силу і спритність, а й почуття гордості за художні багатства своєї батьківщини, породжує інтерес до життя й мистецтва своїх предків, виховує любов і повагу до них.

Отже, виховні можливості хореографічного мистецтва зумовлюють його вплив на основні сфери розвитку особистості – світоглядну, морально-етичну, інтелектуальну, емоційно-вольову, комунікативну.

Список використаної літератури

1. Балет. Музыкальная энциклопедия. – М. : Сов. энциклопедия, 1973. – 621 с.
2. Бахрушин Ю. А. История русского балета / Ю. А. Бахрушин. – М. : Сов. Россия, 1965. – 248 с.
3. Борев Ю. Б. Эстетика / Ю. Б. Борев. – М. : Политиздат, 1988. – 496 с.
4. Борзов А. А. Танцы народов СССР / А. А. Борзов. – М. : ГИТИС, 1984. – 88 с.
5. Ванслов В. В. Об отражении действительности в музыке / В. В. Ванслов. – М. : Музгиз, 1953. – 235 с.
6. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте / Л. С. Выготский. – М. : Просвещение, 1967. – 96 с.
7. Гнатюк В. Концепція національного виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів / Володимир Гнатюк // Світ виховання. – 2007. – № 4. – С. 41-48.
8. Голейзовский К. Я. Образы русской народной хореографии / К. Я. Голейзовский. – М. : Искусство, 1964. –368 с.
9. Колногузенко Б. М. Хореографічне мистецтво / Борис Миколайович Колногузенко. – Х. : ХДАК, 2008. – 224 с.
10. Комарова Т. С. Дети в мире творчества / Т. С. Комарова. – М. : Мнемозина, 1995. – 160 с.
11. Левин М. В. Гимнастика в хореографической школе / М. В. Левин. – М. : Терра-спорт, 2001. – 96 с.
12. Миронова З. С. Медицинские и социально-психологические аспекты отбора детей в хореографическое училище / З. С. Миронова, И. А. Баднин // Повреждение и заболевания опорно-двигательного аппарата у артистов балета. – М. : ГИТИС, 1976. – 124 с.
13. Паршук С. М. Роль хореографии в гармоничном развитии младших школьников / С. М. Паршук, А. О. Драган [Электронный ресурс]. Режим доступа: www.rae.ru/use/?section=content&op=show_article&article_id=7797708. – Загл. с экрана. – Язык русс.
14. Ушинский К. Д. Человек как предмет воспитания / К. Д. Ушинский // Избр. пед. произведения. – М. : Педагогика, 1968. 558 с.
15. Шацкая В. Н. Музыкально-эстетическое воспитание детей и юношества / В. Н. Шацкая. – М. : Педагогика, 1975. – 200 с.
16. Юнусова Е. Б. Основные функции методики становления хореографических умений у детей дошкольного возраста / Е. Б. Юнусова // Актуальные вопросы современной педагогіки : материалы междунар. науч. конф. (г. Уфа, июнь 2011 г.). – Уфа : Лето, 2011. – С. 62-64.

Василий Чуба

ВОСПИТАТЕЛЬНЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ ХОРЕОГРАФИЧЕСКОГО ИСКУССТВА В ПРОЦЕССЕ ФОРМИРОВАНИЯ ЛИЧНОСТИ РЕБЕНКА

В статье исследованы функции хореографического искусства и его влияние на развитие моральных, умственных, физических качеств ребенка. Охарактеризован воспитательный ресурс искусства, которое является катализатором всех творческих потенций личности, развивает личностные, специфические качества в процессе творческой хореографической деятельности. Проанализировано воспитательное значение танцевального образа в процессе развития личности. Акцентировано внимание на педагогических возможностях народного танцевального творчества, которое предопределяет формирование национального самосознания, является весомым фактором эстетичного, эмоционального, интеллектуального развития ребенка.

Ключевые слова: *хореографическое искусство, танцевальный образ, процесс воспитания, личность ребенка.*

Vasil Chuba

EDUCATIONAL POSSIBILITIES OF CHOREOGRAPHIC ART ARE IN THE PROCESS OF FORMING OF PERSONALITY OF CHILD

In this article we elaborate on possibilities of choreography and its impact on moral, mental and physical qualities of a child. The educational value of dance image in the process of formation of personality is analysed. An important task of theory and practice of education is to form a fully and harmoniously developed personality. The assignment of his/her all-round essence by a personality occurs in the process of use of various human activities and participation in them.

Each side of education is not an end in itself which interacts with one another enriching with specific features, all of them have one goal – an all-round development of the younger generation. Aesthetic education as a process of formation of aesthetic attitude towards reality and activation of creativity of personality under the laws of beauty and as a complete mastery of aesthetic object should be considered in an integrated manner because it is a part of mental, moral, labor and physical education. Each component of aesthetic attitude: aesthetic perception, aesthetic senses, estimation, judgment, taste, ideal, needs, creativity, is determined by mental, moral, emotional, spiritual activity of a pupil and causes the significant changes in his/her view of life, beliefs, behaviour, converts him/her into a subject of aesthetic activity, contributes to an all-round development of his/her creative powers and skills under the objective laws of beauty.

The choreography gives a wide scope for development of a creative potential of pupils, along with executive practice of children it allows integration of this important type of dance and creative activity into the system of dance education and upbringing.

Thus, choreography has an enormous potential for full aesthetic perfection of a child, for his/her harmonious spiritual and physical development. Language of dance is, first of all, a language of human emotions and if a word means something, a dance motion expresses something, and only when, being in aligned with other motions, it reveals all image-structures of opus.

The repertoire of dance groups is of great importance in the process of education of an aesthetic and creative personality. Properly selected repertoire provides a possibility to solve artistic, creative and educational tasks simultaneously. Rich and diverse repertoire provides great opportunities to bring young talents to light. A specific feature of the art of dancing is its natural connection of its language with a language of music, which in its turn contributes to a spiritual development and forms sentimentality.

Choreography educates and forms in a gentle and wise manner. It develops many abilities. The sense of rhythm, coordination, plastic, grace ... and it strengthens the will. It helps to become an organized, purposeful person with strong character and sense of duty. It promotes to a physical development of body. Movements, which have been selected for a long time, undoubtedly have a positive impact on children's health.

***Keywords**: choreography, dance image, the process of education, the child's personality.*

References

1. *Balet. Muzyikalnaya entsiklopediya* (1973) [Ballet. Musical encyclopaedia], Moscow, Sov. entsiklopediya, 621 p. (in Russian).
2. Bahrushin, Yu. A. (1965) *Istoriya russkogo baleta* [History of Russian ballet], Moscow, Sov. Rossiya, 248 p. (in Russian).
3. Borev, Yu. B. (1988) *Estetika* [Aesthetics], Moscow, Politizdat, 496 p. (in Russian)
4. Borzov, A. A. (1983) *Tantsyi narodov SSSR* [Dances of peoples of the USSR], Moscow, GITIS, 267 p. (in Russian)
5. Vanslov, V. V. (1953) *Ob otrazhenii deystvitelnosti v muzyike* [About the reflection of reality in music], Moscow, Muzgiz, 235 p. (in Russian)
6. Vyigotskiy, L. S. (1967) *Voobrazhenie i tvorchestvo v detskom vozraste* [Imagination and creation in child's age], Moscow, Prosveschenie, 96 p. (in Russian)
7. Hnatyuk, V. (2007) *Kontseptsiya natsional'noho vykhovannya uchniv zahal'noosvitnikh navchal'nykh zakladiv* [Conception of national education of students of general educational institutions]. In: *Svit vykhovannya* [World of education], № 4, pp. 41-48. (in Ukrainian)
8. Goleyzovskiy, K. Ya. (1964) *Obrazyi russkoy narodnoy horeografii* [Appearances of Russian folk choreography], Moscow, Iskusstvo, 270 p. (in Russian)
9. Kolnohuzenko, B. M. (2008) *Khoreohrafichne mystetstvo* [Choreographic art], Kharkiv: KhDAK, 224 p. (in Russian)
10. Komarova, T. S. (1995) *Deti v mire tvorchestva* [Children in the world of creation], Moscow, Mnemozina, 160 p. (in Russian)
11. Levin, M. V. (2001) *Gimnastika v horeograficheskoy shkole* [Gymnastics at choreographic school], Moscow, Terra-sport, 96 p. (in Russian)
12. Mironova, Z. S. (1976) *Meditsinskie i sotsialno-psihologicheskie aspektyi otbora detey v horeograficheskoe uchilische. Povrezhdenie i zabolevaniya oporno-dvigatelnogo apparata u artistov baleta* [Medical and social-psychological aspects of selection of children in choreographic school. Damage and diseases of musculoskeletal for the artists of ballet], Moscow, GITIS, 124 p. (in Russian)

13. Parshuk, S. M. *Rol horeografii v garmonichnom razvitii mladshih shkolnikov* [A role of choreography in harmonious development of junior schoolchildren] from www.rae.ru/use/?section=content&op=show_article&article_id=7797708 (in Russian)
14. Ushinskiy, K. D. (1968) *Chelovek kak predmet vospitaniya* [Man as article of education]. In: *Izbr. ped. proizvedeniya* [Selected pedagogical works.], Moscow, 558 p. (in Russian)
15. Shatskaya, V. N. (1975) *Muzyikalno-esteticheskoe vospitanie detey i yunoshestva* [Musical-aesthetic education of children and youths], Moscow, Pedagogika, 200 p. (in Russian)
16. Yunusova, E. B. (2011) *Osnovnyie funktsii metodiki stanovleniya horeograficheskih umeniy u detey doshkolnogo vozrasta* [Basic functions of method of formation of choreographic abilities for preschool children] In *Aktualnyie voprosyi sovremennoy pedagogiki: materialyi mezhdunar. nauch. konf. (g. Ufa, iyun 2011 g.)* [Important questions of modern pedagogiy: materials of international scientific conference (Ufa, June, 2011).], Ufa, Leto, pp. 62-64. (in Russian)

Одержано 11.04.2015 р.